

FOAIA DIECESANĂ

Organ al Eparhiei gr. or. rom. a Caransebeșului

Apare DUMINECA

<p>Pretul Abonamentului: Pentru Austro-Ungaria pe an . . 10 coroane " " " " pe 1/2 an . . 5 " " " România și străinătate pe an 14 franci " " " " " " pe 1/2 an 7 " "</p>	<p>Pretul inserțiunilor: Pentru publicațiuni oficiale, concurse, edicte etc. tipărite de 3 ori, dacă conțin până la 150 de cuvinte 6 cor., până la 200 de cuvinte 8 cor. de aci în sus 10 cor.</p>	<p>Correspondențele se adresează redacțiunii „FOAIA DIECESANĂ” eară banii de prenumerațiune și inserțiuni la ADMINISTRAȚIA Librăriei și Tipografiei diecesane în Caransebeș</p>
---	--	---

Cuvântarea

Prostită de Prea Sfinția Sa Domnul Episcop al Caransebeșului
 Nicolae Popea, la deschiderea sinodului

În al. C. Cristos a înviat!
 Domnilor deputați!

Cu această salutare frumoasă și înălțătoare de inimi a bisericii noastre Vă salut și eu azi, Domnilor, de bunăvenire la episcopia noastră și mă bucur din inimă, că americirea a Vă vedea iară întruniți în sinod, pentru ca împreună în dragoste și bunăînțelegere frățească să nertractăm afacerile noastre eparchiale, împreună să ne sfătuim asupra lipselor și trebuințelor, ce ne impresoară, asupra durerilor și necazurilor, ce ne apasă în aceste timpuri grele și de tot serioase.

Se zice, Domnilor Deputați, că mai mulți ochi mai bine și mai mult văd decât numai doi, că mai multe capete mai bine pot judeca lucrurile decât numai unul, că mai multe inimi mai curând se pot însufleți și îndemna la săvârșirea lucrurilor bune și folositoare decât numai una. Poate că au drept cei ce zic așa, dar numai dacă ochii aceia vor fi limpezi și curați, dacă capetele acelea vor fi sănătoase și luminate, apte de a judeca și dacă inimile acelea vor fi curate și libere de prejudețe, de patimi și de interese particulare egoistice. De altmintrelea știut este, că faptele omenesci de sunt bune ori rele ne arată trainicia lor și rezultatele, ce le trag după sine.

Aceste vederi cred eu, ca mai vârtos au fost luate în considerațiune la introducerea organismului bisericesc constituțional în provincia noastră mitropolitană. Vor fi socotit poate, pururea vrednicii de pomenire, autorii acestui organism, că prin participarea tuturor credincioșilor în mod constituțional la afacerile comune bisericesci, încă și mai strâns se vor lega și lipi ei de biserica lor, încă și mai cu mare zel și căldură se vor interesa ei de binele și fericirea aceleia, formând astfel cu toții împreună un trup și un suflet, adică o fortăreață tare ca stânca și durabilă pe vecie, față cu toate eventualitățile și furtunile, ce s'ar mai descărca asupra bisericii noastre.

Până ~~astă~~ ^{în}scim noi să prețuim și să ne folosim de acest organism frumos și în adevăr constituțional în interesul nostru bine înțeles, în parte ne-a arătat trecutul, iar mai învederat ne va arăta viitorul bisericii noastre naționale, dacă și încât îl vom sci noi asigura.

Vremile sunt grele, Domnilor, și pline de serioșitate pentru noi. Greutățile și necazurile urmează repede unul după altul, fără încetare. Anul trecut cu deosebire a fost plin de evenimente nefavorabile pentru biserica noastră. Cele mai simțitoare dintre aceste greutăți și necazuri sunt fără îndoială acelea, care în mod de tot îngrijitoriu ne ating libertatea conștiinței noastre religioase, viața noastră bisericească, și datinile și obiceiurile noastre strămoșesci, adică așa numitele reforme politice bisericesci, despre care a mai fost amintire în sinoadele noastre anterioare și care pe lângă toate stăruințele și luptele noastre încontra vedem, că au devenit legi în patria noastră, ale căror urmări pot fi cele mai triste și păgubitoare pentru biserica noastră, dacă nu ne vom sci afla și apăra pe toate căile și cu toate mijloacele posibile legale.

Dar e un alt rău și mai mare, Domnilor, care e izvorul tuturor relelor și prin urmare și al greutăților și necazurilor noastre amintite; un rău, zic, care într'un mod îngrijitoriu a început a neliniști și nepăciui lumea creștină, dând navală cu toată furia asupra învățăturilor celor sante dzeesci, și răul acesta este: cușantul cel păcătoș al unei culturi și civilizațiuni false, lipsite de religioșitate și moralitate.

Acest dușman de moarte al bisericii lui Cristos are menirea, cum se vede, a abate pe credincioșii dela calea cea adevărată a religiunii creștinesci, a înstrăina de biserica, a-i face indiferenți ba chiar necredincioșii în cele religioase, demoralisându-i și ~~scindându-i~~ ^{scindându-i} mai pe urmă cu totul.

Asupra acestui dușman pericolos să ne îndreptăm deci privivile, Domnilor, și să ne luptăm cu totu mic și mare, inteligența în frunte, cu toată puterea cuvântului și cu toată tăria armelor celor sante ale religiunii și moralității, întărind și apărând pe credincioșii bisericii

noastre de momentele înșelătoare și de cursele cele viclene, dacă ne zăce la inimă credința părinților noștri, așezămintele și instituțiunile bisericii noastre și datinile și obiceiurile noastre strămoșesci, care totdeauna a fost fala și razimul cel mai puternic al neamului nostru românesc.

În credință, Domnilor deputați, că D-Voastră încă veți fi pătrunși de asemenea cugetări și simțăminte, față cu organismul nostru bisericesc și cu greutățile de tot felul, ce ne supără și apasă, și că, ca fi credincioși ai bisericii noastre dreptmăritoare veți fi rezoluți a apăra interesele ei cele vitale pe toate terenurile și cu toate mijloacele morale și legale înplorând și aici din locul acesta ajutorul de sus asupra lucrărilor noastre sinodale, declar ședința sinodului nostru eparhial pentru anul acesta de deschisă.

Sinodul eparhial

al diecesei gr. or. române a Caransebeșului, periodul al IX, sesiunea a III, convocat la Caransebeș pe Dumineca Tomei, 31. Martie 1896

Ședința I.

ținută în 31 Martie 1896.

1. Fiind convocat Sinodul eparhial prin literile arhieresci ddto 17 Martie a. c. Nr. 69 Pres., alăturată la acest protocol sub A) după ce s'a celebrat sânta liturgie și s'a făcut părăsias pentru în Domnul fericit: arhiepiscopul și mitropolitul Andreiu, episcopul Ioan, necenatul Emanuil, binefăcătorii Dimitrie Hațegan, Dimitrie Peța, Dimitrie Miculescu, Costa Tismănariu, Elisaveta și Ioan Peța, — deputații sinodali s'au adunat în sala comunității de avere, și prin o deputațiune au invitat pe Prea Sântitul Domn Episcop diecesan Nicolae Popea pentru ca să binevoiască a deschide și conduce ședințele Sinodului.

2. În urma invitării amintite mai sus Prea Sântia Sa sosind în sala ședințelor, prin cuvântarea Sa pusă în fruntea foii declară sinodul de deschis.

3. Dintre notarii aleși în sesiunea I-a sinodală, și cari își ocupă locurile lor la masă, Presidiul designează de notariu al zilei pe Dr. Traian Badescu.

4. Se constată prin apel nominal prezența a 45 de deputați; prin urmare, capacitatea Sinodului de a-și începe activitatea sa.

5. Presidiul comunică Sinodului încetarea din viață a deputatului din cercul Logojuului Constantin Radulescu, a deputatului din cercul Fizeșului Simion Moldovan și a deputatului din cercul Caransebeșului Ioan Popoviciu căpitan ces. și reg. în pensiuine, deci propune, ăra

Sinodul prin sculare și cu cuvintele „în veci pomenirea lor“ și „Dumnezeu să-i odihnească,“ dă espresiuine condolenței sale.

6. Deputații nou aleși în cercul Valeaboului, Fizeșului și Caransebeșului: Ioan Bartolomeiu, Petru Tepeșneag și Dr. Petru Ionescu își prezintă credenționalele.

Se alătură la actele electorale.

7. Presidiul prezintă:

a) actele referitoare la alegerile supletore în cercul Valeaboului, Logoj, Fizeș și Caransebeș;

b) protestul contra actului de scrutiniu în cercul Valeaboului.

Se dau comisiunei verificătoare.

8. Presidiul prezintă:

a) raportul general al senatului bisericesc pro 1895;

b) rugarea membrului sinodului protopresbiter al Versetului, Dr. Nicolae Popoviciu, pentru îndeplinirea postului de protopresbiter.

Se dau comisiunei bisericesci.

9. Presidiul prezintă:

a) raportul delegațiunei congresuale pentru despărțirea ierarhică, intrat după încheierea sinodului din anul trecut 1895;

b) raportul cosistoriului diecesan în cauza introducerii legilor politico-bisericesci, articlii de lege XXXI, XXXII și XXXIII din 1894.

Se dau comisiunei speciale.

10. Presidiul prezintă rugarea preotului Maxim Novacoviciu din Gêrboveț pentru un ajutoriu anual.

Se predă comisiunei petiționare.

11. Presidiul prezintă rugarea sinodului protopresbiter al tractului Boeșei-montane pentru ameliorarea dotațiunei protopresbiterului.

Se dă comisiunei bisericesci.

12. Presidiul prezintă:

a) raportul general al senatului episcopesc pro 1895;

b) conspectul despre restanțele în convențiunea episcopescă și în speșele deputațiilor congresuali și sinodali;

c) socoțile fondurilor diecesane pro 1895;

d) preliminarul diecesan pro 1897;

e) raportul comisiunei pregătitoare despre scontrarea cassei diecesane;

f) rugarea profesorului Dr. Petru Ionescu pentru adaus personal;

Se predau comisiunii finanțiare.

13. Presidiul prezintă rugarea lui Vasile Mioc din Ciuchiciu contra învățătorului de acolo Jivan Belca.

Se predă comisiunei școlare.

14. Presidiul prezintă: raportul Consistoriului diecesan în cauza năuei arondări a cercurilor electorale pentru Congresul național bisericesc.

Se predă comisiunei speciale.

15. Presidiul prezintă: cererile deputațiilor: Sebastian Olariu, Alexandru Popoviciu și Mihail Panaiot, pentru concediu pe întreaga durată a sesiunei presente.

Concediul să acórdă.

Fiind timpul înaintat, ședința proximă se auncie pe mâne la 10 ore înainte de amăzi, punându-se la ordinea zilei rapôrtele comisiunilor, ăra ședința presentă să încheie.

Nicolae Popea, m. p.

Episcop ca președinte.

Dr. Traian Badescu, m. p.

notariu.

Petru Vancea

(Continuare)

Zidirea bisericii catolice din Slatina

Vestea, că prinții au fost mântuiți de nevoie prin Petru Vancea, a produs nespūsă bucurie, mai cu samă la curtea imperială, căci ginerele gloriosului împărat Carol VI, soțul Mariei Teresia, și fratele său, scăpară într'un chip neobicinuit din mâinile Turcilor.

Întru pomenirea celor întemplate, amăsurat promisiunii, care au fost făcut-o Francisc și fratele său, s'a zidit o capelă. Capela s'a terminat și s'a sfârșit la anul 1740.

Acest sânt lăcaș la început era cu altariul către răsărit, ear mai târziu s'a străformat într'o biserică cu altariul către sud.

Am reprodus fidel, ceea-ce ne comunică un preot catolic despre biserica catolică din Slatina. În tradițiunea poporală însă s'au mai păstrat și alte lucruri.

Biserica catolică din Slatina era lipsită de credincioși. Iesuiții dela curte, ca servitori devotați papilor și catolicismului, înfăoșând rătăcirea și mântuirea prinților prin Vancea, ca un misteriu al providenței, stoarseră dela cercurile otăritoare concesiunea să facă între Români proselitism religionariu. Prin felurite promisiuni și mai cu samă prin întrebuintarea torturei li-a succes, să facă convertiri. Astfel bucuria de mântuirea prinților, a fost pentru Românii din Slatina, începutul unui șir lung de suferințe, căusate prin aplicarea celor mai rafinate torture.

Cu groază am ascultat narațiunea unui locuitoriu, cu numele *Jurja*, care și el au fost auzit-o din gura moșului său, cum străbunul lor a suferit martiriul pentru legea strămoșască. Văzând Iesuiții, că nu sunt în stare a-l converti, i-a învălit mâna în ceară și au aprins-o, întocmai precum a fost făcut *Nero* cu creștinii din Roma. Focul i-a mistuit o parte din braț, dar nu sufletul. El a rămas credincios legii ortodoxe. Toate uneltirele Iesuiților s'au resfrânt de caracterul său firm, întocmai ca și valurile mării de stâncile de granit. Familia *Jurja* a pus stavilă convertirilor; dela ca încolo n'a mai trecut nici un locuitoriu la catolicism. Locuitorii din Slatina sunt până în ziua de astăzi în cele religionare împărțiți în greco-orientali și romano-catolici. Ziua arhanghelului *Mihailu*, ca patron al comunei o serbează atât greco-orientalii cât și catolicii.

Cine a fost Petru Vancea?

Petru Vancea, mântuitoriu marelui duce de Toscana Francisc, și a fratelui său Carol de Lotaringia, născut în Bucușnița, a fost sergent la o companie bănățană de panduri, ear nu căpitan de haiduci precum afirmă unii. Să dovedesce aceasta prin 2 pasaporte, estradate în anul 1737, care

le-au păstrat fiul său *Ioan Vancea*, maior pensionat în Logoj. Pasapoartele le-au estradat administrațiunea banatică c. r. (k. k. banatische Landes-Administration) și vice-comandantul Banatului timișan, general-maiorul, *contele Scotti*, pe sama lui Petru Vancea și 12 tovărăși ai săi, care s'au însinuat de bună voie, să facă serviciu de spionagiu și să raporteze despre mișcările Turcilor din iarna anului 1737 spre 1738.

Francisc, marele duce de Toscana, prin pamenta ddo Cornia, în Iulie 1738 a ridicat pe sergentul Petru Vancea, pentru servitii avantajoase, prestate de mai multe ori în contra Turcilor, la rangul de sublocotenent al pandurilor din Banatul timișan. Comisiunea aulică pentru Banat dispune prin ordinațiunea din 28 Aprilie 1754, ca sublocotenentul de panduri Petru Vancea, să fie pentru totdeauna staționat în *Jupalnic* (lângă Rășava), să contragă sub comanda sa cei 22 plăieși din districtul Caransebeșului și Rășavei, numărul lor să-l ridice la 27 de capete și să-i întrebuinteze după cum va afla de bine d'alungul graniței. Prin rescriptul deputațiunii aulice banato-ilirice din Viena din 25 Maiu 1754, a fost Petru Vancea denumit de împărăteasa Maria Teresia de căpitan al plăieșilor din districtele Caransebeș și Rășava. Și acest din urmă rescript s'au aflat în mâinile maiorului Vancea din Logoj. Petru Vancea a reposat la anul 1776 în Caransebeș, ear fiul său, ca maior pensionat și nobil unguresc în 8 Septembrie 1845.

Profanarea bisericii catolice din Slatina

Prin văile adânci și în pădurile seculare ale Severinului află o ceată de haiduci adăposturi sigure. Un căpitan isteț și curagios se poate susține timp îndelungat chiar în contra unui despărțământ mai mare de miliție.

Preotul catolic din Slatina, Iosif Novac, enarează, că mai multe bande de haiduci ar fi bântuit ordinea publică, atât de necesarie pentru prosperarea populațiunii. Haiducii de altcum nu asupriau populațiunea băștinașă; ei n'aveau potta de a ucide și a răpi, ci se mulțâmiau cu câte 1 sau 2 oi, care le oferiau păstorii, ca să fie cruțați de atrocitățile lor. Une ori îi sprijoneau chiar locuitorii din Slatina în ale lor întreprinderi.

O bandă înfricoșată era aceea a lui *Petru Bălan*. Tovarășii săi de frunte erau: *Mihailu Corbu* din Bucușnița, *Mihailu Francescu* din Slatina, *George Agescu* din Slatina și *Iovan Cărabă* din Goleț. Ei țineau defileurile în mâna lor, se apărau cu istețime în contra ostășimei imperiale și despoiau pe cei-ce le cădeau în mână. Vice-prefectul (administratorul cameral) *Stefan Megyery*, care locuia în Slatina, otărit a-i prinde își luă refugiul la înșelăciune, căci în luptă dreaptă nu se putea apropia de dăușii. El mărturisi chinezului din Caransebeș

Martin Balan, fratele renumitului căpitan de haiduci, că omnipotentă împărăteasă Maria Teresia promite iertare tuturor aceluia, care, căindu-se de viața de până aci, până la un termen anumit vor căuta asil în biserica catolică din Slatina, deschisă spre acest scop păcătoșilor. Martin Balan n'a observat cursa, care avea însuș s'o pună fratelui său. O scrisoare fingată dă haiducilor dreptul a se infățișa înarmați până la timpul fixat, despre ce au fost avisate și trupele dislocate în jurul Slatinei ale regimentelor Wallis, principele Carol, Wolfenbüttel Savoyen și Gyulai. Tovărașii lui Balan în credință, că vor fi pardonați, nu întârziară a beneficia de promisiunea, care li s'au dat în numele împărătesei. Dar după ce au intrat în lăcașul lui Dumnezeu, se văzură încun-giurați de o mulțime de ostași, a căror comandant îi provocă categoric a depune armele și a se preda. Văzându-se haiducii trădați otărîră a muri mai bine în luptă fățișă, și se legătură prin jurământ, că aceia cari vor scăpa cu viață, au se-și resbune asupra chinezului trădătoriu. Cu pistolul într-o mână și cu iataganul în cealaltă dau haiducii năvală asupra zidului de oțel din jurul bisericii. Lupta fu scurtă dar cruntă. Vitejia unor puțini n'a fost în stare să înfrângă puterea mulțimei. Mihaiu Corbu și George Agescu își fac loc prin rëndurile ostașilor, iar Petru Balan, Francescu și Cărabă, fiind greu răniți, cad jertfă credulității lor. În mod barbar se săvârși numai decât verdictul iustitiei, care mai de mult îi condamnase la moarte. Petru Balan din ale cărui rane curgeau șiroaie de sânge a fost tărât și legat pe un trunchiu, așezat dinaintea bisericii. D'abia termină cuvintele adresate fratelui său*): „vino frate, mănca și satură-te de carnea mea, pentru care m'ai vëndut,” și capul său căzî. În aceeaș zi și tot așa a fost executat Mihaiu Francescu în Bucșnița și Iovan Cărabă în Goleș.

(Va urma.)

Un cuvânt sincer

(continuare)

Cartea culturii neamului românesc salvată!

Capitulul II. „Stările politice.” Stările politice au în tot cazul mare înfrîurintă asupra învățămîntului și fiindcă D-l autor și-a pus de scop a scrie istoria școlilor bănățene, bine face, că ne prezintă mai întâiu istoria politică a Românilor bănățeni. Și ce ne spune autorul despre starea politică? Citează cuvintele D-lui Dr. At. Marienescu și a fericitului T. Velea, din cari scoate, că soarta poporului român în trecut a fost foarte tristă. Aceasta o șcim și noi toți. Dar ne mai spune, că încă Andreiu II prin legea adusă în 1212 a dat Bănătului aceeaș autonomie, care o avea și principatul Transilvaniei, denumind de comite al Timișului pe un oare-carele Martin. Și aceasta am știut-o din Tincu Velea, care în istoria sa vorbește despre aceasta la pagina 225. De ce nu ne spune D-l autor izvorul de unde a luat aceste date?

Istoria lui Tincu Velea este izvorul priedilect al autorului, care e citat mai pre fie-care pagină cel puțin odată. De ce nu o

*) Cuvintele acestea preotul Novac le scrie românesce.

face aceasta și în cazul de față? Doară se temeă, că atunci criticul indulgent nu va crede că: „Este dificilă scrierea istoriei etc.”

În capitulul II ne mai spune, că încă din secolul al 14 avem urmă, că Românii au fost constituiți politicesce formând așa numitele districte românesce: „districtus valachorum” și că cele 8 districte încă dela 1391, esistau și anume: Lugoș, Caransebeș, Mehadia Almaș, Hadia, Cornia, Carașova și Berzava.

Aici D-l autor ne spune izvorul. Ne spune, că despre aceasta vorbește Pesty (nu Pești) în opul: „A szörény megyei hajdani oláh kerületek” 1886 p. 11. Cari caută în acest op la pag. 11 nu află amintindu-se anul 1391, însă dacă este indulgent și mai resfoesce adă amintit acest an pre pag. 1. În tot cazul aici e eroare de condeiu sau de tipariu. Tot așa poate fi eroare de tipariu și anul 1886 (în loc de 1876) al edării acestui op. Ori a apărut și ediția a II-a?

Noi nu șcim să fie apărut. Nu este însă eroare de tipariu, că autorul afirmă, ceea-ce nu se află la Pesty pe pagina citată și nici în documentul latin publicat la pag. 52. adevă că aci s'ar aminti deja cele 8 cercuri românesce. Aci se zice, că la anul 1391 Nicolae de Peren banul Severinului convoacă nobilii și chinezii provinciilor sau districtelor Sebeș, Lugoș, Karan și Komiath (Nobiles et kenosios districtuum et provinciarum quatuor scilicet de Sebes de Lugos ac de Karan et Kompjati etc. Oklevelet pag. 52) pentru ca să-i asculte în privința otarelor dintre Mitnic și Caran, pentru cari s'a ivit ceartă deja la 1376 sub Ludovic cel mare între nobilii „Bogdan de Mutnic, fiul acestuia Stefan apoi Radul fiul lui Voinic și între alți nobil.”

Că aceste districte au esistat de mult cu mult mai înainte de anul 1391, nu se poate nega, de și 7 din aceste districte numai la anul 1451 se amintesc la oaltă, când Ioan de Hunyad convoacă nobilii și juzii nobililor ai celor 7 sedii valahe (nobilibus viris ludicibus nobilium septem sedium valachicalium... Pesty: A Szörény megyei hajdani oláh kerületek pag. 7).

Toate 8 la oaltă se amintesc la anul 1457 în diploma regelui Ladislau V; care la cererea nobililor din districtul Komiath iar împreună districtul acesta (zalogit mai de mult prin Sigismund lui Ioan de Hunyad) cu celelalte 7 districte surore, însă pe pag. 1 și nu 11 nu se amintesc decât 4. Aceste le spun, pentru ca să dau drept autorului, că este *dificilă scrierea istoriei*.

Despre privilegiile vechi ale Românilor întărite prin Ladislau al V. era bine să ne spună și autorul cel puțin atâta cât ne spune Pesty, dacă a avut istoria lui Pesty înainte sa, în loc să descrie pe o pagină întreagă plângerile D-lui Dr. At. Marienescu și ale fericitului Tincu Velea despre soarta crudă a poporului român; cu atât mai vartos trebuia să o facă aceasta, căci aceste timpuri sunt cele mai glorioase timpuri ale Românilor bănățeni. Iar dacă nu a avut opul lui Pesty la mână să ne vorbească din chibzuială.

Diploma lui Ladislau V. nu zice, că nici Maiestatea regie nu poate despărți moșiile Românilor de oaltă, ci că nu poate nici Maiestatea Sa să despărteze cele 8 districte de oaltă. (*Et quod huiusmodi octo districtus ab invicem non separabimus, nec aliquem ex eis alicui donabimus sed Sacre Regni nostre Corone sicuti predecessores nostri Reges, sic et nos quasi simul iunctos tenebimus*). Din punct de vedere politic este de tot alt-ceva, a despărți moșiile și a despărți districtele de oaltă.

Că nici regelui nu e permis a despărți districtele unite din vechime, este *adevărat drept politic* dat Românilor bănățeni și nu ceea-ce ne spune D-l autor, citând fals.

Adevărat drept politic este mai departe, că în fruntea celor 8 districte stă un comite sau conte (precum se zice în diplomă și ceea-ce autorul nu ne spune). Acest conte va judeca în afacerile Românilor. În contra sentenței acestuia (a contelui) Românii pot apela la „Iudex Curiae”, iar de aci deadreptul la rege. Adevărat drept politic este mai departe, că „în afacerile iobagilor lor vor judeca numai nobilii români, iar în afacerea nobililor numai contele lor.” De ce retacă D-l autor aceste frumoase drepturi? Mi se pare, că nici el nu e scutit de indolență și de încă-ceva...

Despre celelalte date referitoare la istoria politică a Românilor până în zilele noastre nu voiesc să zic nimic, căci autorul ne spune, că le-a scos din Tincu Velea. De prezent nu ne ocupăm cu fericitul Tincu Velea, ci cu D-l autor.

În cap. „starea bisericească“ ne spune autorul tot lucruri cunoscute așa că nu merită o atențiune mai mare; nu mai trebuia să se documenteze existența metropoliei din Alba-Iulia, căci aceasta se scie de mult, cu lucrul acesta și-au bătut capul bărbați mai erudiți decât D-l Vuia. D-l autor face și istorie originală, căci la pag. 13 ne spune, că e „*fapt istoric*“ că în Ungaria nu au existat, afară de un număr restrins de Greci și Sârbi, alți credincioși gr. ort. decât poporul român. Dar cum rămâne cu rutenii D-le Vuia? Autorul ne spune, că încă în veacul al 14—15 sunt urme despre biserica gr. or. română bine organizată, adevărat încă pre timpul acela aveam episcopii, metropolii române.

Foarte bine. Dar în ce legătură stă organizația bisericeii gr. or. române cu traducerea lui Fogarasi și cu poeziile lui Mihail Halici, căci se scie, că ambii au fost calvini? Mihail Halici afară de aceasta nici n'a scris decât versuri profane. Ori-cât de *fugitivă* ar fi privirea, ea se nu fie confusă. Ce ne prezintă D-l Vuia nou în capitolul acesta? Nimic, tot lucruri știute, ba și din lucrurile aceste face deducțiuni false, așa aflăm la pag. 14 afirmarea, că în secolul XVIII am avut o cultură bisericească națională și aceasta din cauza, că în biserica din Caransebeș s'au aflat scrise nise cuvinte cu litere latine. Unde vede aici D-l Vuia cultură teologică națională și ce înseamnă a avea cultură teologică națională?!

Ne mai amintesc D-l Vuia și de nise circulare, fără să ne spună unde se află acelea. Se vede că D-l Vuia nu scie cum se lucră o istorie, căci astfel de documente se publică per estensum sau se indică locul, unde se află pentru ca cetitorii să poată ceti lucrurile aceste, pe cât se poate, și în original. Noi scim cum a ajuns D-l Vuia la circularele, de cari se folosesc și se vede, că de aceea nu spune de unde le are, ca să creadă lumea, că sunt aflate de D-Sa prin arhivele din Viena, Pesta etc.

La pag. 18 ne spune autorul, că noi am avut în sec. XVIII școale mănăstiresci și asemenea școalele acestea cu vestitele școale claustrale din Apus. Capitolul acesta este luat din istoria lui Velea. Și aici se vede cât de ușuratic e autorul, când vorbește să afirme ceva; așa aflăm la pag. 19, că mănăstirea din Vărădia e din secolul III. Autorul se provoacă la istoria lui Velea. Este adevărat, că Velea amintesc în istoria sa la pag. 181, că ar fi auzit dela protopopul Șutu care au auzit iarăș dela alții, că mănăstirea din Vărădia e foarte veche și Velea crede, că mănăstirea aceasta e din secolul III sau IV. Din espunerea lui Velea reese, că e numai e tradiție, un fel de poveste, că mănăstirea din Vărădia ar fi așa de veche, D-l Vuia însă încheie actele și ca să arete, că noi am avut școale mănăstiresci în timpurile cele mai vechi, primesc povestea lui Velea de bani buni și afirmă, că mănăstirea din Vărădia e din secolul al 3-lea. Nu înțeleg cum își inchipue D-l Vuia existența unei mănăstiri în Vărădia încă în secolul al 3-lea când nici nu a existat călugărișmul, care s'a întemeiat abia pe la începutul secolului al 4-lea. Nu cumva călugării din Vărădia sunt întemeietorii călugărișmului?!!

(Va urma)

Lecțiuni

din *Istoria bisericească* pentru școalele elementare superioare și medii inferioare.

III. Lățirea creștinismului între păgâni

7. Petru botează pe Corneliu

În Cesarea trăia un căpitan roman cu numele Corneliu. Acest căpitan era evlavios și temătoriu de Dumnezeu cu toată casa sa, și făcea milostenie multă poporului și se ruga tot-deuna lui Dumnezeu. Și îngerul Domnului i-a zis lui: „*Rugăciunile tale și mila ta s'au suit înaintea lui Dumnezeu. Deci trimite bărbați la Iope și chiamă pe Petru. Acesta îți va spune ce trebuie să faci.*“

Și Corneliu făcu cum i-a zis îngerul; și Petru veni la Cesarea cu unii din credincioșii cei din Iope. Iară Corneliu, chemase la sine rudeniile sale și amicii iubiți. Și când era să între Petru, l-a întâmpinat Corneliu și căzând la picioarele lui, i-s'a închinat. Și intrând Petru a aflat pe mulți, cari se adunaseră. Și a zis lor: „*Voi știți, că nu e ertat unui Iudeu să se apropie de un străin; dară Dumnezeu mi-a arătat, ca să nu zic străin nici unui om. Drept aceea chemat fiind, vă întreb pentru ce m'ați chemat?*“ Atunci a istorisit Corneliu din fir în pîr cele întâmplăte. Și deschizându-și Petru gura a zis: „*Cu adevărat pricep, că Dumnezeu nu caută la față; ci tot poporul, care se teme de el și face dreptate, este primit lui.*“ Și iată vorbind Petru a căzut Duchul sânt preste toți. Și s'au uimit Iudeii, cari veniseră cu Petru, că și preste păgâni s'a vîrsat darul Duchului sânt. Atunci luând Petru cuvîntul a zis: „*Au doară poate oprî cineva apa, ca să nu se boteze acestia, cari ca și noi au primit Duchul sânt?*“ Și li-a poruncit, ca să se boteze în numele Domnului.

8. Apostolul Petru în închisoare

Într'acel timp regele Irod a pus mâinile să chinuiescă pe unii din biserică, și a ucis cu sabia pe Iacob, fratele lui Ioan. Și văzînd, că aceasta place Iudeilor, a prins pe timpul pascilor și pe Petru, și punîndu-l în închisoare l'a dat pe mîna străzii, ca să-l păzască până după pasci, când voia să-l scoată la popor.

Dară pe când se păzia Petru în închisoare, biserica se ruga ne'nterupt la Dumnezeu pentru dînsul.

Și în noaptea, ce premergea zilei, în care voia Irod să-l scoată, Petru dormea între doi ostași legat cu două lanțuri, și păzitori înaintea ușii păzau închisoarea.

Și iată lumină a strălucit în închisoare și îngerul Domnului a stătut acolo și, lovind în coastă pe Petru, l'a descepat zicîndu-i: „*Scoală-te curînd!*“ Și au căzut lanțurile de pe el. Și a continuat îngerul: „*Înginge-te și te încaltă*“; și Petru a făcut așa. Și i-a zis îngerul: „*Îmbracă-te și urmează-mi!*“

Și eșind Petru în urma și nu scia, dacă este adevărat aceea, ce se făcea prin înger. Și trecînd straja cea dintâiu și cea a doaua, au venit la poarta de fer, ce ducea în cetate. Și li-s'a deschis poarta de sine; și eșind ei au trecut o stradă, și îndată îngerul s'a făcut nevăzut.

Atunci Petru venindu-și în sine a zis: „*Acum sciu cu adevărat, că Domnul a trimis pe îngerul său, și m'a scos din mîna lui Irod și din toată așteptarea poporului Iudeilor.*“

Și ajungînd între ai săi au istorisit toate, câte i-s'au întâmplat și toți laudau pre Dumnezeu. Și așa scăpînd Petru din mîinile lui Irod, rar s'a mai arătat în Ierusalim. El predica pre Cristos cel res-

tignit Iudeilor din *Siria, Asia-mică și Babilonia*. Cătră sfârșitul vieții sale a ajuns Petru și la Roma unde a murit restignit fiind cu capul în jos, la anul 67.

Doauă epistoale din sânta scriptură poartă numele Apostolului Petru.

Varietăți

Numărul de față, din cauza sinodului, a apărut astăzi Luni.

Promoțiune. Dl George Proca profesor la institutul teologic din Arad a fost promovat în aula universității din Cernauf la gradul de doctor în științele teologice. Felicitările noastre.

Reuniunea de agricultură din Caransebeș și-a ținut adunarea generală ordinară în 10/22 Martie a. c. sub presediul Dlui Ioan Topal căpitan ces. reg. în pensie — Vom reveni.

Concertul împreună cu joc aranjat de Societatea română de cântări și muzică din loc în Dumineca Tomii a avut un succes foarte bun. Spatioasa sală dela „Pomul verde“ era mică pentru publicul venit cu ocaziunea sinodului la Caransebeș din întreaga diecesă. Programul concertului s'a executat cât se poate de bine. Atât conducătorul corului cât și domnișoarele coriste și domni coriști merită toată lauda. Jocul a durat până în zorii.

Românii sunt cei mai apți și mai buni soldați. Revista militară „Reichswehr“, care apare în Viena, comunică într'un nr. al său o statistică interesantă despre asentările sevârșite în anul 1893 în Austro-Ungria. După aceasta statistică, fără îndoială oficioasă și corectă, cad pe o mie de asentări în anul 1894: 386 români, 359 croați 340 unguri, 285 sloveni, 268 slovaci, poloni și boemi 251 ruteni și 244 nemți.

Tinăr de bună speranță. Din Bocșa ni se scrie: Teologul de cursul al III. din diecesa Caransebeșului, *Iancu Ișfan Stan*, fiind pe feriile Pașilor în comuna nașcerii sale Bocșa română, a ținut a doaua zi de Pașei o predică cu textul: „Aceasta este ziua, carea a făcut-o Domnul să ne bucurăm și să ne veselim în trênsa.“ Atât cuprinsul cât și predarea predicii, a emoționat pre numerosul public ascultătoriu din Bocșa română, în cât pe fața multora curgeau lacrimi de bucurie și veselie, iar binefăcătorii numitului elev, preoții Pavel Stan și Ioan Popovicu senior, au simțit o dulce mângâiere sufletească și părințească, că a ajuns a vedea jertfa lor respălătită.

Preoți creștini judecați din cauza Jidovilor. În Septemvrie 1895 a dispărut în Garam-Kissalló copila de 5½ ani Iulia Balázs, pe carea părinții au trimis-o la crismariul Adler după vinars. Mai târziu s'a aflat cadavrul copilei și medici au constatat, că ea a fos ucisă prin mai multe tăieturi și sloboziri de sânge, deschizându-i-se vinele. Părerea medicală este, ca sângele i-s'a slobozit, până ce a fost vie. Pe timpul, când a dispărut copila s'au văzut la Adler mai mulți Jidovi galițiani. Preotul

Fusz a publicat lucrul în „M. All.“ Adler l-a acusat pentru vêtămăre de onoare. Într'aceea Adler sa sinucis, dară procesul l-a continuat fiul seu. Juriul din Budapesta a declarat în 27 I. tr. pe preotul Fusz de vinovat, iară tribunalul l-a condamnat la 14 zile închisoare și amândă de 50 fl. — Preotul Badic din Scalide a fost condamnat de cătră tribunalul din Trencsén la o lună carcer și 170 fl. amândă pe motivul, că a agitat în contra confesiunii jidovești îndemnând poporul prin predică, să-și aperse religiunea și la alegeri să voteze pentru creștini, nu pentru Jidani — serie *Uuirea* din Blaj.

Omor ritual în Bulgaria. Tot în „Unirea“ cetim, că populațiunea creștină din Filipopol este în mare iritație. Cam înainte de aceasta cu trei săptămâni a dispărut pruncul de 5 ani al unor părinți rom.-catolici. Poliția a cercat pretutindenea, dară nu a dat de urma lui. În fine politia a comunicat prinților nefericiți, că va face percisitie domiciliară la vecinii lor. În ziua următoare poliția a și făcut pechisitie, dară înainte de aceea o femeie a adus în un sac pruncul ucis prin mai multe tăieturi de cuțit și la aruncat în mărăcini. Femeie lucra la o familie jidovească. Tot orașul este de credință, că aici s'a întâmplat omor ritual. Investigația judecătorească va desluși dispariția și moartea enigmatică a pruncului.

Mulțămită publică. Subscrisul în numele meu și a familiei mele imi iau voie a mulțami din adâncul inimei tuturor creștinilor binevoitori, cari atât pre timpul morbului, cât și la ultima petrecere din lumea aceasta au binevoit a ne mângăia cu bună voință și de a veghea împreună cu noi pre lângă fiul nostru George Blidariu până în oara morții, apoi după aceea, de și timpul era foarte rău, nu s'au cruțat sănătatea și osteneala de al petrece la locașul etern. — Cu deosebire mulțamesc Onoratului Domn paroh Nicolae Găina și On. Sale familii, carii pe timpul morbului cu zi cu noapte neîntrerupt, iară la moarte s'au încordat toate puterile a-i face o petrecere cum nu s'au putut aștepta mai mult din partea sa, mai cu seama cuvântarea funebrală atât a fost de pătrunzătoare, cât și cel mai tare om de inimă a trebuit să verse părée de lacrimi. — Mulțamesc părintelui Nicolae Têrziu din Tuferi, apoi domnilor învățatori, George Sêrbu din Mehadia și Nicolae Măran din Jupanec, Dimitrie Gherghinescu din Tuferi, celor 8 cantori din loc și numerosului public, ce s'au fost adunat în așa o vreme grea, încât numai încăpeau pre stradă, ca să-și ia ultimul adio dela acela, ce sau născut în mijlocul lor și au sburat ca o pasere peregrină la locașurile ceresei în floarea vieții de 23 ani. — *Petru Stoica.*

Mulțămită publică. Satisfacem unei plăcute datorințe, când și pe această cale venim a-ne esprima adânc simțita noastră mulțămă evlavioșilor creștini, cari la s. sêrbători ale Învierii Domnului au donat s. biserici române ort. din comuna noastră Coșteiu mai multe lucruri prețioase, spre cea mare mângăere a credincioșilor noștrii. Anume zelosul creștin, care în toți anii ne surprinde cu daruri pentru s. biserică: *Ioan Maleta* și soția sa *Eva*, au dăruit un prea frumos chivot, un măsaiu și doauă feșnice pre s. Pristol în preț de 140 fl.; iară *Ecaterina Korek*, o cădelniță în preț de 15 fl. Părintele cereș să le dăruiască din isvorul bogat al darului seu plată cerească mărinosilor dăruitori! Coșteiu la 29. Martie 1896. Comitetul parochial.

Bibliografie.

Au apărut:

Crestomația musicală cuprinzând coruri a voci egale de Ioan Costescu, maestru de musică la liceul „s. Sava” din București. Prețul 10 lei. Se găsește de vânzare la autoriu.

Din „*Poveștile Bănatului*” vol. III. de George Cătană, învățătoriu în Valeadeni. Și volumul acesta, ca celelalte două, merită atențiunea publicului nostru cetitoriu. Prețul unui volum 30 cr. se pot căpăta în *librăria diecesană*.

Povești din popor adunate de Ioan Pop Reteganul, învățătoriu în pensiune. Premiate și publicate de Asociațiunea transilvană pentru literatura română și cultura poporului român. Sibiu 1895.

Elemente din teoria muzicii manual pentru institute pedagogice, școli medii, de A. Sequens prețul 1 coroană. Se află de vânzare în *Librăria diecesană* din Caransebeș.

Nr. 46 din „*Biblioteca pentru toți*”, : *Dușmanii nostri — cine-i ucigașul?* vulgarizare de Doctorul Urechia. Un tratat foarte interesant despre microbi. Întreaga bibliotecă se află de vândut în *librăria diecesană*, prețul unui număr 15 cr.

Publicațiune

Se aduce la cunoștință publică, cumcă pământul fundațiunii „Septemvirului Popoviciu” din Ghilad, constând din 71 jugere, 639 stânjeni pătrați pășune, aflătoare în călcătura „Gaiul oacheș” lângă drumul mare, ce duce dela Ghilad spre Detta, se va esarenda pe 3 ani pe calea licitațiunii publice.

Licitațiunea se va ținea la 1/13 Aprilie 1896 la 10 oare înainte de amiază în cancelăria oficiului parohial gr. ort. român din loc; până la acest termen se pot trimite și oferte.

Înainte de licitațiune se vor publica atât condițiunile de licitațiune, cât și cele de arendă.

Prețul de esclamațiune e 600 fl. o. a. de după care sumă înainte de licitațiune, licitanții vor depune 10% ca vadiu.

Ghilad din ședința comitetului parohial ținută în 17/29 Martiu 1896.

2—2 [17]

Aureliu Drăgan
preș. com. par.

Romul Biora
not. com. par.

Licitațiune minunendă

Pe baza încuviințării Venerabilului Consistoriu diecesan ddto 22 Iunie 1895 Nr. 2196 sc. se escrie licitațiune minunendă pentru edificarea de nou a salei de învățământ dela școala conf. gr. ort. română din comuna T.-Dubos, protopresbiteratul Buziașului.

Prețul esclămării e 1215 fl. o. a.

Licitațiunea se va ținea în 16/28 Aprilia a. c. la 11 oare a. m. în edificiul școlii vechi.

Planul și speciificațiunea se pot vedea în fiecare zi la învățătoriu Gergiu Franț din loc.

Întreprinzătorii se vor prezenta în aceasta zi în fața locului unde li se vor face cunoscut condițiunile lucrului, având a depune vadiul de 10% din prețul de esclamațiune în bani sau hârtie de valoare, care în cazul primirii lucrului se păstrează în casa bisericii până la colaudare.

T.-Dubos din ședința comitetului parohial ținută în 29 Februaru 1896.

1—3 [23]

Eugeniu Georgiu m. p.
președ. com. par.

Georgiu Franț
not. com. par.

Concurs

Pe baza ordinațiunii Venerabilului Consistoriu diecesan din 22 Februarie a. c. Nr. 324 B. se escrie prin acesta concurs cu termen de 30 de zile, socotite dela prima publicare, pentru ocuparea postului de capelan la parohia de clasa III. pe lângă neputiniosul paroh Ioan Oprean din Greovaț, protopresbiteratul Oraviței, comit. Caras Severin.

Emolumintele împreunate cu acest post sunt:

A treia parte din toate venitele parohiale ale parohului Ioan Oprean.

Doritorii de a ocupa acest post sunt avistați a-și trimite recursele lor, instruate conform prescrișelor Stat. organic bisericesc și regulamentului pentru parohii — adresate comitetului parohial, — Prea on. oficiu protopresbiteral în Oravița.

În fine recurenți sunt poștiți a se prezenta în v'ro Duminică seau serbătoare în s. biserică.

Greovaț în 14 Martie 1896.

1—3 [21]

Comitetul parohial.

În conțelegere cu brotopresbiterul tractual.

Concurs

Conform ordinațiunii Venerabilului Consistoriu diecesan 22 Faur a. c. Nr. 3903 B. ex. 1895, se escrie concurs de nou pentru întregirea definitivă a parohiei gr. ort. rom. de clasa II. din comuna Jebel protopresbiteratul Buziașului, comitatul Timiș, cu termen de recurgere de 30 zile dela prima publicare în „*Foia diecesană*.”

Emolumentele sunt:

1. O sesiune parohială comasată.
2. Stola usuată.

Doritorii de a ocupa aceasta parohie sunt avisați, ca recursele ajustate conform statutului organic bis. și a regulamentului pentru parohii adresate comitetului parohial, să le subștearnă oficiului protopresbiteral al Buziașului în Ghilad.

Recurenții sunt poștiți a se presenta în vre-o duminică sau sârbătoare în st. biserică, dar nu în ziua de alegere.

Jebel din ședința comitetului parohial ținută în 21 Martie 1896.

1—3 [22]

Comitetul parohial

În conțelegere cu oficiul protopresbiteral.

Licitațiune minuendă

Pe baza încuviințării Venerabilului Consistoriu diecesan ddo 2 Martie 1896 Nr. 702 B. se escrie licitațiune minuendă pentru renovarea bisericii din comuna **Rusca**.

Prețul de esclamarie este suma de 1091 fl. 75 cr.

Licitațiunea se va ținea la 21 (3 Maiu) Aprilie 1896. la 10 oare a. m. în școala din loc eventual în cancelaria comunală din Rusca.

Reflectanții vor avea a depune la începutul licitațiunii vadiul de 10% în bani gata sau în hârtii de valoare.

Planul și specificațiunea de spese și măsuri se pot vedea ori când la oficiul parohial rom. ort. din Rusca.

Se vor admite ca licitanți numai oameni probați, de omenie și experți.

Rusca la 12/25 Martie 1896.

2—3 [15]

Iosif Gerga
preș. com. par.

Ioan Humița
not. com. par.

Licitațiunea minuendă

Pe baza încuviințării Ven. Consistoriu diecesan ddo 4 Octomvre 1895 Nr. 2959 B. ex 1895 se escrie licitațiune minuendă pentru darea în întrepindere a zidirei bisericii din comuna **Gladna română**.

Prețul de esclamarie la edificarea acestei biserici este 6635 fl. 35. cr.

Licitațiunea se va țina la 30 Martie (11 Aprilie) a. c. la 10 oare a. m. în edificiul școalei din Gladna română

Reflectanți vor avea a depune la începutul licitațiunii vadiul de câte 10% în bani gata sau în hârtii de valoare.

Planul și specificațiunea de spese și mesuri se pot vedea ori și când la oficiul parohial gr. or. rom. din Gladna-română.

Se vor admite ca licitanți numai oameni probați, de omenie și experți.

Gladna-română în 26 Februarie 1896

2—3 [16]

Comitetul parohial.

Licitațiune minuendă

În urma încuviințării Ven. Consistoriu diecesan ddo 11 Iulie 1895 Nr. 1890 B. se escrie prin aceasta licitațiune minuendă pentru înălțarea zidului construirea lemnului și acoperirea cu armă a turnului bisericii române gr. or. din **Orșova** protopresbiteratul Mehadiel, cu prețul de escemare 3300 fl. v. a.

Licitațiunea se va ținea Duminică în 7/19. Aprilie a. c. la 3 oare p. m. în localitatea ședințelor comit. paroh. din curtea bisericii.

Reflectanți sunt deobligați a depune înainte de începerea licitațiunii ca vadiu 10% în bani gata sau în hârtii de valoare.

Planul, divisul și condițiunile referite se pot vedea în ori ce zi la subscrisul președinte.

Se observă, cumcă ca licitanți se vor admite numai oameni probați și experți în astfel de lucrări.

Orșova, la 20 Martie [1 Aprilie] 1896 2—2 [20]

George G. Ioanovits
preș. com. par.

Traian Hențu
not. com.

Concurs

Pentru îndeplinirea postului de paroch în parochia de a III. clasă din **Cireșa** protopresbiteratul Caransebeșului, se escrie Concurs cu termin de 30 de zile dela prima publicare în „Foaia diecesană“.

Emolumente :

1. Sesiunea parouhială în complex de 34 jugere catastrali.
2. Bir și stolă pentru boteze cununii și înmormentări în bani adrepartați după fumuri din Cireșa 73 fl. din filia Zavoi 74 și din filia Ferdinandsberg 96 fl. plătiți din cassa vercului.
3. Dela prasnice câte 10 cruceri de fum din Cireșa și Zavoi.
4. Pentru âmblarea cu crucea de 2 ori pe an dela toate 3 comunele 10 fl.
5. Cortel natural cu 2 odăi, cameră, cuină și podrum, supraedificate economice cu o grădinuță de legumi.

Recurenții cu cualificație au se-și subștearnă recursele conform legi până la terminul indigitat la prea On. oficiu protopresbiteral în Caransebeș. Totodată recurenții sunt poștiți a se presenta în biserică în vre-o duminică sau sârbătoare.

Cireșa din ședința comitetului parohial ținută la 14 Ianuarie 1896.

2—3 [19]

Comitetul parohial.

În conțelegere cu protopresbiterul tractual.